

Tuberkulóza v Rusku

(Detention and mandatory treatment for tuberculosis in Russia)

Richard Coker

Lancet, Vol.358, 2001, č.9279, s. 349-350

Volně přeložil a zkrátil MUDr. Plesník

Motto:

Jediným důvodem, kdy lze v civilizované společnosti užít násilí proti vůli kohokoli, je ochrana ostatních. Vlastní prospěch společnosti, majetkový či morální, není postačujícím důvodem.

John Stuart Mill, *O svobodě (On Liberty)*, 1859

Za posledních 10 let se výskyt tuberkulózy (TBC) v Rusku více než zdvojnásobil. Ačkoli Rusko má jen 17 % obyvatel z evropského regionu SZO, je zde celá třetina všech případů TBC v Evropě. Protože některé oblasti v Rusku patří mezi místa na světě s nejvyšším výskytem multirezistentní TBC, je velmi pravděpodobné, že z Ruska pochází více než třetina tohoto typu TBC.

Tuberkulózou jsou nejčastěji postiženi lidé žijící na okraji společnosti. Například incidence TBC mezi ruskými vězni je zhruba stonásobně vyšší než v celé společnosti. Vězni jsou obrazně označováni za motor epidemie TBC v Rusku. Ke třem nejvýznamnějším důvodům, proč tomu tak je, patří podmínky v nichž odsouzené a vyšetřované osoby žijí, nedostatek prostředků k účinné terapii a špatná spolupráce mezi vězeňským a civilním zdravotním systémem. Při amnestii v březnu 2001 bylo propuštěno téměř 350 000 vězňů. Následkem toho bylo přetížení civilních zdravotnických zařízení. Šíření epidemie HIV v této vrstvě lidí je další hrozbou a překážkou kontroly TBC.

Vzhledem k historickým, kulturním a geopolitickým souvislostem mohou právě ruská protiepidemická opatření ovlivňovat strategii kontroly TBC kdekoli na světě. Dne 6.6.2001 přijala ruská federální vláda zákon (podporovaný SZO a Evropskou radou) o prevenci šíření TBC. Zákon představuje legální rámec politických zásad prevence, diagnostiky a léčení TBC i rehabilitace pacientů, kteří mají, nebo měli TBC. Obsahuje také systém sledování, financování, pracovních a sociálních podpor, včetně podrobného výčtu povinností pacientů a státu. Zákon jednoznačně praví, že péče má být bezplatná a zdůrazňuje, že kontrola TBC patří mezi státní priority. Málo však podporuje změnu péče sanatorní na péči ambulantní, odpovídající strategii cílené léčby dle doporučení SZO. Nedostatečně řeší také zlepšení spolupráce vězeňské a civilní zdravotní správy při převodu pacienta mezi nimi, ani nepodporuje vznik jednotného systému speciální zdravotní péče a sociální podpory pro TBC pacienty.

V reakci na potenciální ohrožení celé společnosti nemocnými tuberkulózou zákon dává státu právo na až půlroční nucenou izolaci v sanatoriích těch osob, které se nepodrobí skriningovým, diagnostickým, nebo léčebným opatřením. Není zřejmé, zda ze zákona také vyplývá povinnost podrobit se chirurgické léčbě TBC, která je v Rusku poměrně rozšířená. Zákon také v paragrafu o právech pacienta mu zaručuje poskytnutí právní porady.

Kapitola o nucené izolaci (detenci) a léčbě vyvolává některé závažné obavy. S ohledem na to, jak velký vliv na šíření TBC může mít podíl vězněných osob, život ve věznicích a chybějící návaznost péče mezi zdravotnickými zařízeními se zdá, že důraz

kladený na zpřístupnění léků je poněkud předčasný. Tato kapitola zákona může být jen zástěrkou kryjící špatnou koordinaci péče o nemocné a nedostatky vězeňského systému.

V době, kdy SZO považuje výskyt TBC za pandemický, může narůstat používání donucovacích postupů ve zdravotnictví vůči osobám, považovaným za nebezpečné pro společnost. Např. v devadesátých letech přijalo Norsko zákon podobný uvedenému ruskému zákonu. V Anglii se v posledních deseti letech zvýšil počet tuberkulózních osob s nucenou izolací. V celé USA byly na počátku devadesátých let přijaty zákony o detenci nepřizpůsobivých, neinfekčních osob. V posledních letech jsou v USA a Izraeli užívány k nucené izolaci pacientů s tuberkulózou častěji věznice, než nemocnice. Přes vyhlášení průkaznosti úspěchů takových postupů, důkazy, které by dokládaly užitečnost nucené izolace a léčby jsou ojedinělé, nebo chybí.

S cílem urychlit a podpořit reformu kontroly TBC v Rusku neuvážila SZO, ani Rada Evropy, což jsou organizace obhajující dodržování lidských práv, možné důsledky podpory těchto zákonných opatření, umožňujících násilí státu vůči občanům a omezujících svobodu zranitelných osob.

Teprve čas ukáže zda bylo nutné použít ke kontrole TBC donucovacích postupů, zda méně omezující postupy by neměly stejné či lepší výsledky a zda máme jistotu, že nucená izolace a léčba TBC se nestane vzorem pro postup u jiných nálezů.

16 citací, kopie uložena v archivu odd. epidemiologie KHS Ostrava

Poznámky překladatele :